

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

(за листопад-грудень 2023 р.)

Боргова сфера

В умовах екстремальної невизначеності Міністерство фінансів України продовжує забезпечувати боргову та фінансову стійкість держави, що було відзначено премією: 15 листопада 2023 року Міністерство фінансів України було обрано переможцем у номінації «Проривна угода року» (Ground-breaking Deal of the Year) міжнародної премії **Bonds, Loans & ESG Capital Markets CEE, CIS & Türkiye Awards 2023**¹, передусім, завдяки успіху операції з управління державним боргом, яка сприяла підтримці фінансової стабільності України. Ця угода була найшвидшою серед усіх, які досягалися між сувереном і кредиторами. Такого результату вдалося досягти завдяки прозорій комунікації з інвесторами після початку повномасштабного вторгнення та діловій репутації, яку Україна набула протягом останніх років співпраці з інвесторами.

Довідково: З перших днів повномасштабного вторгнення РФ Мінфін збільшив видатки на фінансування нагальних потреб держави під час військового стану, що спричинило зростання дефіциту держбюджету, водночас міжнародні резерви значно скоротилися. Це призвело до потреби здійснити операцію з управління державним боргом.

У серпні 2022 року Міністерство фінансів України досягло угоди з інвесторами щодо продовження строку погашення всіх державних єврооблігацій та відстрочення купонних платежів на два роки на загальну суму близько 21,1 млрд доларів США. Це дозволило заощадити близько 6 млрд доларів США для фінансування першочергових потреб України.

Інвестори погодилися на відсутність оплати за зміну умов випуску єврооблігацій, що зазвичай є необхідною умовою проведення подібних транзакцій. Ця стратегічно важлива угода отримала широку підтримку приватних інвесторів України та була схвалена партнерами з G7, включаючи США, Великобританію, Канаду, Японію, Францію та Німеччину.

21 грудня ц.р. Міністр фінансів України Сергій Марченко підписав зміни до Меморандуму про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за офіційним боргом з групою офіційних кредиторів України з країн G7 та Паризького клубу,

¹ Мінфін України переміг у номінації “Проривна угода року” у сфері управління державним боргом міжнародної премії Bonds, Loans & ESG Capital Markets. URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/the_ministry_of_finance_of_ukraine_won_the_ground-breaking_deal_of_the_year_nomination_in_the_field_of_public_debt_management_at_the_international_bonds_loans_esg_capital_markets_cee_cis_trkiye_awards_2023-4303

що дозволить продовжити його дію до кінця березня 2027 року, що відповідає терміну завершення поточної EFF програми МВФ.²

У листопаді 2023 року Міністерство фінансів України залучило близько 2 млрд дол США пільгового зовнішнього фінансування від міжнародних партнерів.³ Ці кошти надавалися на пільгових умовах та спрямовувалися на фінансування пріоритетних видатків держбюджету, зокрема, забезпечення соціального захисту населення, гуманітарні потреби, оплату праці працівників секторів освіти та охорони здоров'я. Серед донорів у листопаді 2023 року:

- **Європейський Союз** – 1,6 млрд доларів США. Кошти від ЄС – десятий транш у рамках масштабної макрофінансової допомоги (МФД) на 2023 рік. Загальний обсяг фінансування за програмою сягає 18 млрд євро, із яких Україна вже отримала 16,5 млрд євро. Термін погашення кредиту складає 35 років, відсотки та інші платежі за обслуговування боргу замість України компенсуватимуть країни ЄС;

- **Гарантія Великобританії** через механізм Світового банку – 400 млн дол США – це частина п'ятого додаткового фінансування в рамках проекту Світового банку “Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні” (PEACE in Ukraine). Термін погашення 19 років із 5-річним пільговим періодом. (Загальний обсяг фінансової допомоги під гарантію Великої Британії у поточному році сягає 1 млрд дол США);

- **Світовий банк** – 5 млн дол США. Фінансування від Світового банку є позикою МБРР в рамках проекту Світового банку «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя» (HEAL Ukraine). У рамках спільного з МБРР проекту у 2023 році вже залучено близько 50 млн дол США.

Початок грудня поточного року став вирішальним у посиленні міжнародної фінансової допомоги для України до закінчення 2023 року:

- Україна отримала третій транш фінансування на суму близько 900 млн дол США (663,9 млн СПЗ) від **Міжнародного валютного фонду (МВФ)** в рамках програми Механізму розширеного фінансування (Extended Fund Facility - EFF). Ця потужна та вкрай важлива підтримка від МВФ допоможе своєчасно профінансувати пріоритетні видатки державного бюджету та забезпечити макроекономічну стабільність в умовах воєнного стану. В Прес-релізі МВФ⁴ від 11 грудня 2023 року відмічається, що позитивне рішення було прийнято з огляду на те, що попри війну в Україні макроекономічні показники виявилися сильнішими, ніж очікувалося, що сприяло перегляду прогнозу економічного зростання у бік підвищення; економічна стійкість зумовила покращення темпів зростання, подальше різке зниження інфляції та стабільний валютний ринок, у тому числі після виходу Національного банку

² Україна підписала зміни до Меморандуму про взаєморозуміння щодо призупинення виплат за офіційним боргом з міжнародними партнерами у G7 та Паризькому клубі.

URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_signed_amendments_to_the_memorandum_of_understanding_on_official_debt_payments_suspension_with_international_partners_in_the_g7_and_paris_club-4354

³ У листопаді 2023 року Мінфін залучив 2 млрд доларів США пільгового фінансування від міжнародних партнерів.

URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ministry_of_finance_attracted_almost_usd_2_billion_of_concessional_financing_from_international_partners_in_november_2023-4319

⁴ IMF Executive Board Concludes the 2023 Article IV Consultation and the Second Review under the Extended Fund Facility Arrangement for Ukraine. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/12/11/pr23433-ukraine-2023-article-iv-consultation-and-the-second-review-under-the-eff-arrangement>

України з режиму прив'язки обмінного курсу, підкріпленого сильними резервами. Базовий прогноз зростання реального ВВП у 2023 році було переглянуто до 4,5 відсотка (очікується, що зростання трохи сповільниться до 3-4 відсотків у 2024 році, оскільки війна триває). *Цей прогноз залишається схильним до значних ризиків, пов'язаних із надзвичайно високою невизначеністю, спричиненою війною, потенційними помилками в політиці, а також затримками або дефіцитом зовнішнього фінансування;*

- Україна отримала грант (на безповоротній основі) обсягом 50 млн євро від Кредитної установи для відбудови (KfW) в рамках Програми державної підтримки «Доступні кредити 5-7-9 %»⁵. Фінансова допомога від KfW дозволяє продовжувати забезпечення українського бізнесу доступним фінансуванням, що в свою чергу сприятиме його розвитку, створенню нових робочих місць та зростанню економіки країни в умовах повномасштабної війни;

- **Світовий банк** оголосив про надання Україні 1,34 млрд дол США додаткового фінансування через механізм "Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні" (PEACE in Ukraine).⁶ Кошти буде спрямовано на програми державної соціальної допомоги, пенсійні виплати та забезпечення надання критично важливих державних послуг. Фінансування складатиметься з:

позики Світового банку обсягом 1,086 млрд дол США за рахунок кредитних коштів Цільового фонду з надання необхідної кредитної підтримки Україні (ADVANCE Ukraine), що підтримується Урядом Японії;

гранту у розмірі 190 млн дол США від Норвегії в рамках Цільового фонду підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF);

гранту 50 млн дол США від Уряду Сполучених Штатів Америки;

гранту на суму 20 млн дол США від Уряду Швейцарії.

Світовий банк також схвалив новий Проект "Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності" (INSPIRE) щодо соціальної допомоги для України на 1,2 млрд доларів США. Проект INSPIRE має на меті забезпечення соціального захисту малозабезпечених та вразливих верств населення України під час та після війни, покращення доступу до соціальних послуг та допомоги, а також посилення системи соціальної підтримки для оперативного реагування на можливі виклики сьогодення та майбутнього. Фінансування Проекту здійснюється за рахунок позики Світового банку у розмірі 1,2 млрд доларів США з Трастового фонду "Цільовий фонд з надання необхідної кредитної підтримки Україні" (ADVANCE Ukraine) за підтримки Уряду Японії. Кошти надходять до загального фонду державного бюджету України.

Залучення нових інвестицій залишається особливо важливим питанням для забезпечення швидкого відновлення України. В свою чергу, Уряд України разом з міжнародними партнерами активно працює над створенням сприятливих умов для інвесторів. На початку грудня відбулася низька зустрічей Міністерства

⁵ Україна отримала грант в обсязі 50 млн євро від KfW в рамках Програми «Доступні кредити 5-7-9%». URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_a_grant_of_eur_50_million_from_kfw_under_the_affordable_loans_5-7-9_programme-4339

⁶ Україна отримає 1,34 млрд доларів США через механізм Світового банку «PEACE in Ukraine». URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/ukraine_will_receive_usd_134_billion_through_the_world_banks_peace_in_ukraine_mechanism-4341

фінансів України з представниками МФО щодо розширення портфелю їх інвестиційних проєктів в Україні, зокрема:

- 12 грудня Міністр фінансів України Сергій Марченко провів зустріч з Керуючим директором **Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР)** у країнах Східної Європи та Кавказу Маттео Патроне. Сторони обговорили поточну співпрацю, зокрема збільшення інвестицій Банку в Україну з метою підтримки реального сектору економіки, а також пріоритетні галузі для реалізації майбутніх ініціатив та вдосконалення механізмів існуючих спільних проєктів. Крім того, учасники зустрічі розглянули питання підготовки до чергового засідання Мультидонорської координаційної платформи, зокрема, щодо планів фінансування дефіциту державного бюджету у **2024** році;

- 7 грудня Міністерство фінансів України та **Європейський інвестиційний банк** переглянули кредитний портфель спільних проєктів. Банк відіграє важливу роль як фінансовий партнер у реалізації низки проєктів у різних секторах економіки України. Співпраця охоплює широкий спектр ініціатив, включаючи інфраструктуру, енергетику, транспорт, освіту та інші напрями. Наразі портфель проєктів ЄІБ у державному секторі є найбільшим за обсягом серед міжнародних фінансових організацій.

- 22 листопада Міністр фінансів України Сергій Марченко зустрівся з керівництвом **Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ)** для обговорення поточної співпраці у рамках Проєкту «Просування енергоефективності та імплементації Директиви ЄС про енергоефективність в Україні», а також перспективи співпраці в рамках нової Програми FELICITY II. Реалізація енергоефективних проєктів є провідним елементом у збереженні стабільної роботи економіки та енергетики України в умовах повномасштабної війни. Співпраця з GIZ є важливим фактором для переходу до кращих екологічних стандартів енергоспоживання та виробництва електроенергії.

Пріоритетом української влади є забезпечення належного та повноцінного виконання сторонами умов для отримання фінансування від партнерів, його прозоре, підзвітне та ефективне використання, що дозволить створити основу для економічного відновлення країни та прискорить процес подолання руйнівних наслідків війни.

*Національний інститут стратегічних досліджень
Грудень 2023 року*